

บทความวิทยานิพนธ์
การวิเคราะห์พฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิต
ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
An Analysis of Consumer Behaviors of
Undergraduate Students at
Maharakham University

นางลักษณ์ กองหลัง¹
ดร.นุชนา เหลืองอังกูร²
ดร.จินดารัตน์ ปิรมณี³

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมบริโภคนิยมมีความสำคัญต่อการพัฒนาวิถีชีวิตในปัจจุบัน เพราะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างชาญฉลาดและปลอดภัยในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรี เปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีที่มีเพศและคณะที่เรียนแตกต่างกัน วิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิต ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2551 จำนวน 1,057 คน จาก 9 คณะ ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามพฤติกรรมบริโภคนิยม ชนิดมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ 41 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รายข้อตั้งแต่ .42 ถึง .75 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t-test (Independent Sample t-test) และ F-test (One - way ANOVA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เรียนในคณะกรรมการบัญชี และการจัดการมากที่สุด รองลงมาวิทยาลัยการเมืองการปกครอง นิสิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมโดยรวม ด้านการกิน ด้านการดูแลสุขภาพความงาม ด้านเครื่องอำนวยความสะดวก ด้านการเสพความบันเทิง และด้านค่านิยม อยู่ในระดับน้อย

2. นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมแตกต่างกัน โดยนิสิตชายมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมบริโภคนิยมมากกว่านิสิตหญิง และนิสิตที่สังกัดคณะแตกต่างกันมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 37 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านสินค้าพฤติกรรมนำสมัย องค์ประกอบที่ 2 ด้านการแต่งกายของใช้ตามแฟชั่น องค์ประกอบที่ 3 ด้านวัตถุนิยม องค์ประกอบที่ 4 ด้านการเสพความบันเทิง องค์ประกอบที่ 5 ด้านค่านิยม องค์ประกอบที่ 6 ด้านการกิน องค์ประกอบทั้งหมดนี้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.35 – 0.77 และสามารถอธิบายพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตได้ร้อยละ 62.95

โดยสรุป องค์ประกอบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มี 6 องค์ประกอบ และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง และคณะที่ศึกษา มีความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนา นิสิตต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมบริโภคนิยม องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้

ABSTRACT

Research in consumer behaviors is important to development of the current way of life because it enables us to live wisely and safely in the changing stream of the present world. The purposes of this study were to: 1) investigate consumer behaviors of undergraduate students at

Maharakham University, 2) compare consumer behaviors of undergraduate students with differences in gender and faculty, and 3) analyze factors of consumer behaviors of undergraduate students at Maharakham University. The sample of the study consisted of 1,057 first – year undergraduate students from 8 faculties in the first semester of the academic year 2008, obtained using the multi – stage random sampling technique. Data were collected using a questionnaire on consumer behaviors of the undergraduate students. The collected data were analyzed by the uses of percentage, mean, standard deviation, t – test, and F-test (One – way ANOVA); and exploratory factors analysis.

The study findings revealed that most of the respondents were female students in the Faculty of Accountancy and Management, followed by the students of College of Politics and Governance. The students showed their opinions about consumer behaviors as a whole in the aspects of food consumption, health and beauty care, facilities, entertainment consumption, and values at a low level.

Male and female students demonstrated different opinions about consumer behaviors, in favor of the male students. The students studied at different faculties exhibited different opinions about consumer behaviors at the .01 level of significance.

An analysis of exploratory factors consisted of these 6 factors and 37 indicators : Factor 1 in the aspect of comprising 12 indicators; Factor 2 in the aspect of fashionable dressing and things comprising 7 indicators; Factor 3 in the aspect of materialism comprising 7 indicators; Factor 4 in the aspect of entertainment consumption comprising 4 indicators ; Factor 5 in the aspect of values comprising 3 indicators ; and Factor 6 in the aspect of food consumption comprising 4 indicators. These factors had weighted values ranging 0.35 – 0.77 and could explain consumer behaviors of the students at 62.95 percent.

In conclusion, the factors of consumer behaviors of undergraduate students at Maharakham University of these 6 factors, and comparing

consumer behaviors of undergraduate students according to sex and faculties studied which found to be significant. Therefore, those university administrators and personnel involved could use this information as a guideline for studying and developing students in the future.

Keywords : consumer, factors, indicators

บทนำ

สังคมปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่สังคมไทย เป็นปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าสังคมไทยไปสู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เหล่านี้ได้สร้างความพึงพอใจและสร้างค่านิยมให้กับผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง ซึ่งนับวันยิ่งมีบทบาทและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลก (สุทิน ศิรินคร. 2547 : 12)

ความเจริญดังกล่าวได้ส่งผลถึงค่านิยมทางการบริโภคของคนในสังคม ที่มีความสะดวกรวดเร็ว การซื้อหา และการบริโภคใช้สอย จนทำให้ค่านิยมของคนในสังคมเป็นสังคมชอบบริโภค ชอบใช้จ่ายเงินในการซื้อหาสินค้าและบริการ ให้ความสำคัญกับวัตถุมมากขึ้น ชอบใช้จ่ายฟุ่มเฟือยก่อให้เกิดหนี้สิน ส่งผลให้สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม และบริโภคนิยม นำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและแรงพฤติกรรมบริโภคนิยมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้สภาพชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (อนุช อาภาภิรม. 2545 : 8) เมื่อวัยรุ่นพบกับความแปลกใหม่เหล่านี้จึงเกิดความพึงพอใจ ความต้องการ และพยายามเลียนแบบ ตกเป็นทาสของระบบบริโภคนิยม ซึ่งบางครั้งขาดการคิดใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนในการเลือกใช้ เลือกบริโภคสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน นิยมบริโภคเพื่อความพอใจและได้มาซึ่งความต้องการที่เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ก็ได้ หรือเลือกยอมรับในกระแสบริโภคนิยมภายในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมที่แสดงออกทางการบริโภคนิยมที่ขาดการคิดวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้หนีตลาความเป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้เท่าทันกระแสการโฆษณาของสังคม มีการเลียนแบบและใช้วัฒนธรรมการบริโภคนิยมที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง สังคม และวัฒนธรรมไทย กลายเป็นคนฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายไม่ประหยัด และสภาพดังกล่าวนี้ เป็นปัญหาของนิสิตเองที่ทำให้กระทบต่อสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน ผู้ปกครองเดือดร้อนในการค่าใช้จ่ายเกินตัวของนิสิต ตลอดถึงส่งผลต่อปัญหาสังคมด้านต่างๆ อีกมากมาย

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ และตระหนักในปัญหาเกี่ยวกับสภาพและผลกระทบของพฤติกรรมบริโภคนิยมในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงมีความต้องการ วิจัย วิเคราะห์พฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนากระแสนิยมบริโภคนิยมในกลุ่มนิสิต ให้เป็นแนวทางในการปรับตัวและการเอาตัวรอดในสังคมอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีเพศและคณะที่เรียนแตกต่างกัน
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และเป็นข้อสนเทศสำหรับกับบุคคลที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้เรียนรู้พฤติกรรมบริโภคนิยมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปรับตัวและการเอาตัวรอดในสังคม

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำแนกตามเพศและคณะที่สังกัด มีพฤติกรรมบริโภคนิยมแตกต่างกัน
2. องค์ประกอบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีหลายองค์ประกอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 4,229 คน

จาก 9 คณะ

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 1,057 คน จาก 9 คณะ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 41 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent Sample t-test)

F-test (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

ผลการวิจัย

1. นิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นคณะการบัญชีและการจัดการมากที่สุด รองลงไปที่คณะวิทยาการเมืองการปกครอง

2. นิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการกิน ด้านการดูแลสุขภาพและความงาม ด้านเครื่องอำนวยความสะดวก ด้านการเสพความบันเทิง ด้านค่านิยม พบว่าอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคามเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยม นิสิตชายและนิสิตหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมแตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตที่มีคณะที่เรียนแตกต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพฤติกรรมบริโภคนิยม พบว่าประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านดูแลสุขภาพสันทนันทนัย ด้านการแต่งกายของใช้

ตามแฟชั่น ด้านวัตถุนิยม ด้านการเสพความบันเทิง ด้านค่านิยม และด้านการกิน มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.35 - 0.77 ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตได้ร้อยละ 62.954

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคามผลการวิจัย พบว่า นิสิตผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับมีพฤติกรรมบริโภคนิยมเป็นนิสิตหญิงมากกว่านิสิตชาย และส่วนใหญ่เป็นนิสิตคณะกรรมการบัญชีและการจัดการ

2. จากการศึกษาความคิดเห็นพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า นิสิตมีพฤติกรรมบริโภคนิยมในด้านการกิน ด้านการดูแลสุขภาพและความงาม ด้านเครื่องอำนวยความสะดวก ด้านการเสพความบันเทิง ด้านค่านิยม เพราะมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้ผู้บริโภคมีรสนิยมในด้านต่างๆ นี้ ซึ่งสอดคล้องกับ สมฤดี วีระพงษ์ (2535 : 111-113) กล่าวว่า นักเรียนมีพฤติกรรมบริโภคนิยมด้านการกินในเรื่องอาหารจานด่วน นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติบริโภคอาหารจานด่วน

3. จากการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 นิสิตมีคณะแตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับกัลยา กนกกุลพลพงศ์ (2547:12) กล่าวว่า พฤติกรรมบริโภคนิยมเกิดจากค่านิยมหรือวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ มนุษย์เกิดความเชื่อว่าการบริโภคเป็นความสุขที่พึงปรารถนา ที่ได้ความสุขจากภายนอก ความพอใจ และความสุขทางจิตใจ

4. ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมบริโภคนิยมของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 37 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการกิน ด้านค่านิยม ด้านการ เสพความบันเทิง ด้านวัตถุนิยม ด้านแต่งกายของใช้ตามแฟชั่น ด้านดูแลสุขภาพสินค้าทันสมัย ผลการวิจัยมีความสอดคล้องในบางส่วนกับแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคนิยมกับนักวิชาการและนักวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารการศึกษาของ พัฒนา กิตติอาษา (2546 : 14-15) พบว่า การบริโภคนิยม เป็นสิ่งที่เรากันเคย ใช้สอย ต้มกิน บริโภค ขึ้นชมกล่าวได้ การบริโภคได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างมาก เช่น 1) การกิน 2) การท่องเที่ยว 3) การดูแลสุขภาพและความงาม 4) การมีเครื่องอำนวยความสะดวก 5) การเสพความบันเทิง การดูหนัง ฟังเพลง การดูกีฬา การเที่ยวเตร่ในสถานบันเทิง ประเภทผับ บาร์ ร้านคาราโอเกะหรือ

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น โครงการรณรงค์

ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่งเสริมให้รู้จักตนเอง รู้จักพอ มีเหตุผล

1.2 กิจกรรมในหลักสูตร เช่น การเพิ่มรายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นิสิตมีค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม เพื่อเตรียมพร้อมเป็นผู้นำของสังคมต่อไป

2. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคของนิสิตปริญญาตรีกับตัวแปรอิสระอื่นๆ และควรนำเครื่องมือและวิธีการวิจัยครั้งนี้ ไปศึกษากับกลุ่มประชากรอื่นๆ โดยเปรียบเทียบระหว่างสถาบันการศึกษาที่มีนิสิตในช่วงอายุเดียวกัน ศึกษาถึงสาเหตุของการมีค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา กนกกุลสงฆ์. บริโภคนิยมของเด็ก : ศึกษากรณีความต้องการและการได้มาซึ่งสิ่งของจากพ่อ แม่ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พัฒนา กิตติอาษา. คนพันธุ์ป๊อบ : ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546.
- สมฤดี วีระพงษ์. พฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนทันใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกุดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.
- สุทิน ศิรินคร. “เด็กและเยาวชนไทยจะไปทางไหนท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม,” วารสารประชาคมวิจัย. 53 : 12-13 ; มกราคม, 2547.
- อนุช อาภาภิรม. “ท่วงทำนองดำเนินชีวิต บริโภคนิยมยังเป็นใหญ่,” วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ. 31(6) : 54-53, 2548.